

การศึกษา

ข้าไท

นอกเหนือจากความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่อธิบายคำ ข้าไท ว่าหมายถึงบริวารของผู้เป็นใหญ่ แล้ว ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร ราชบัณฑิต ประเภทวิชาประวัติศาสตร์สาขาวิชาโบราณคดีได้อธิบายถึงเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับคำ ข้าไท ไว้ในหนังสือประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง สุขุขทัยศึกษาและล้านนาศึกษาด้วย ดังนี้

คำ ข้าไท ปรากฏในวลี ไพร่ฟ้าข้าไท ในจารึกสมัยสุโขทัย ไพร่ฟ้าข้าไท หมายถึง ประชากรราษฎร เช่นจารึกหลักที่ ๕ ว่า “พระยา ลือไทย...รู้ปรานีแก่ ไพร่ฟ้าข้าไท ทั้งหลาย” “ต่อมาในสมัยอยุธยาใช้คำว่า ฟ้า แทนคำว่า ฟ้า ดังปรากฏในกฎหมายตราสามดวง เช่น “เจ้าเมืองเอาพล ไพร่ฟ้าข้าไท ทั้งหลาย ออกเลี้ยงนอกเมือง”

ในสมัยอยุธยา ไพร่ของฟ้า คงจะหมายถึง คนของหลวง และ ข้าของไทย หมายถึง บริวารของนาย และท้ายที่สุดในกฎหมายตราสามดวงได้ลดฐานะของข้าลงโดยใช้ “ถ้า ไพร่ฟ้าทาสไทใคร ๆ หนีนายหนีเจ้า” นอกจากนี้จารึกสุโขทัยยังกล่าวรวมไพร่ฟ้าข้าไทไป กับทรัพย์สินศฤงคารของบุคคลเช่น จารึกหลักที่ ๑ ว่า “ช้างขอลูกเมีย เยียข้าว ไพร่ฟ้าข้าไท ป่าหมาก ป่าพดู (ของ) พ่อเขื่อนม้นไว้แก่ลูก มั่นสิ้น” จารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๕๒๒ กล่าวถึง “ช้างม้า ข้าไท ทั้งหลาย” ไตรภูมิ กถากล่าวถึง “มีช้างมีม้า มี ข้า มี ไท แกล้ว หาญ มีรีพลเพียงดังพระอินทร์” คำว่า ไท หมายถึง ผู้มีอิสระแก่ตนดังจะเห็นได้จาก จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๕๒๗ ว่า “ข้าและ เมียมัก (รัก) กันให้ข้า (เขา) ทั้งสองแก่กัน ไปเป็น ไท ให้เลี้ยงแม่ผู้ชาย”

จากข้อมูลดังกล่าวนี้อาจสรุปได้ว่า สมัยสุโขทัย ข้าไท ใช้คู่กับ ไพร่ฟ้า แปลว่า ประชากรราษฎรแต่มีอีกความหมายหนึ่งว่า บริวาร ต่อมาในสมัยอยุธยา ข้าของไทย หมายถึง บริวารของนาย คู่กับ ไพร่ฟ้า ซึ่งหมายถึง คนของหลวง ครั้นมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ใช้ ไพร่ฟ้าทาสไท แทนที่ ไพร่ฟ้าข้าไท แสดงว่า ข้ามีความหมายเช่นเดียวกับทาสจึงเป็นอันว่า ข้าไท ค่อย ๆ ลดฐานะของคนอิสระลงมาจน กลายเป็นทาสไปในที่สุด.

อารยา กิริมงคลจิต